

BILTEN RG 35

Bilten Radne grupe za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

NACIONALNI KONVENT

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji predstavlja stalno telo u okviru kojeg se vodi tematski strukturirana debata predstavnika državne administracije, političkih partija, nevladinih organizacija, stručnjaka, privrede, sindikata i profesionalnih organizacija, o pristupanju Srbije Evropskoj uniji.

RADNA GRUPA 35

Cilj Radne Grupe za pregovaračko poglavlje 35 je da pomogne proces normalizacije odnosa i unapredi život građana Srbije i Kosova kroz zastupanje predloga praktičnih politika, konkretnih rešenja za implementaciju Briselskog sporazuma i kroz promociju vrednosti Evropske unije.

Radna grupa je otvorena za sve organizacije civilnog društva, profesionalna i akademska udruženja i pojedince-eksperte koji se bave ovom temom.

KOSOVO I METOHIIJA

Milan Antonijević, pravnik
milan@antonijevic.eu

Nedugo nakon Sretenja, Dana državnosti Srbije, nekoliko je pitanja i dalje na stolu, kada u Beogradu govorimo o Kosovu i Metohiji, kako glasi puni naziv u preambuli našeg Ustava i u dva člana. Da pojasnim, Kosovo i Metohija se pominju samo još u članu 114. kada dva ustavopisca govore o zakletvi predsednika Republike Srbije, kao i u članu 182. koji propisuju obavezu Srbije da donese zakon o suštinskoj autonomiji koji, kao što je opšte poznato, od 2006. do danas u zvaničnom Beogradu nije niti planiran, niti donet.

Prvo i za opstanak srpske zajednice na Kosovu najznačajnije je pitanje Zajednice srpskih opština, funkcionalne i stvarne autonomije u opštinama naseljenim pretežno srpskim stanovništvom. Autonomija u oblastima koje garantuju trajni opstanak i ostanak Srba na Kosovu, uz poboljšanje pre svega bezbednosne, ali i ekonomske perspektive na severu. Ova obaveza proističe iz briselskog sporazuma koji je Vlada na Kosovu prihvatila, ali nije sprovedena do danas.

Činjenica je da Srbija, zajedno sa svima iz međunarodne zajednice, od Evropske unije, do SAD insistira na pisanju i usvajanju statuta ZSO koji bi trebalo da definiše suštinsku autonomiju opština sa većinskim srpskim stanovništvom.

Kada govorim o ekonomskom rastu, pored budžeta iz Beograda i Prištine, oslanjam se pre svega na Plan rasta za Zapadni Balkan, kao dobar instrument za ekonomski napredak, ali se oslanjam i na sredstva koja je predvideo Ohridski sporazum.

Drugo pitanje koje želim da otvorim u ovom unutrašnjem dijalogu je: kako zaustaviti tiho napuštanje Kosova koje se dešava u srpskoj zajednici? To se može uraditi jedino daljom proaktivnom politikom Srbije, pregovorima, konkretnim rezultatima koji će popraviti položaj srpske zajednice na Kosovu, uz ekonomsku i svaku drugu podršku međunarodne zajednice, koja sve više gleda na Prištinu kao na nekoga ko provokacijama i jednostranim potezima želi da oteža svakodnevni život.

Dodajem i pitanje povratka dinara, kao zvaničnog sredstva plaćanja ili, što je manje verovatno, uvođenja evra kao sredstva plaćanja u Srbiji, do lokalnih izbora na severu, povratka Srba u policijske snage i mnoge druge korake koji će pokazati da se trusno područje smiruje, demilitarizuje, a ne naoružava. Pravnu sigurnost, pre svega imovine, uz sprovođenje odluke Ustavnog suda o vraćanju zemlje manastiru Dečani i druge primere poštovanja prava ne smemo zanemariti i na to moramo stalno podsećati.

Tu su i neophodna ulaganja u infrastrukturu, obrazovanje, kulturu, medije i sve one stvari koje čine život ispunjenim, uz dekriminalizaciju društva, kao zadatak ovog procesa.

No, bitnija je decentralizacija i procesi koji će dati vetar u leđa otpočinjanju saradnje između albanske i srpske zajednice, u zajedničkom interesu, pre svega ekonomskom, ali i bezbednosnom.

Voleo bih da ostane zabeleženo da smo još 2002. u YUCOM-u pisali analizu, tj. knjigu Kosovo decentralizacija. Tu temeljnu analizu, uz stručnjake iz Finske smo uradili za potrebe tadašnje Kancelarije za Kosovo i Metohiju, na čijem čelu je bio Nebojša Čović, koji se u današnje vreme previše približio sportu, a udaljio od državnih pitanja, što je u prvom slučaju zasigurno loše, dok je u drugom slučaju to možda i dobro.

Mnogo je toga ispisano o Kosovu, mnogo je ličnih priča i svedočenja o zločinima na svim stranama, da ne nabrajam sela i mesta u kojima je nestala ljudskost, imate sve u Kosovskoj knjizi pamćenja. Da bi se ljudskost vratila, preostaje nam da se zalažemo za pravdu koja se ovih dana sprovodi u Hagu, gde se sudi liderima OVK, kao što se nekada sudilo nekim drugima, druge nacionalnosti. No, nacionalnost kod zločina ne menja ništa, zločinac je zločinac i to je jedina nacionalnost koju on ima i nadam se da će to, pre svega mladima, biti potpuno jasno.

Žrtve, sa druge strane imaju imena, pa i nacionalnost, jer je ona bila opredeljujuća kada su zločini činjeni devedesetih, ali i kasnije, početkom dvehiljaditih.

O svemu navedenom, ali i o statusu govorili smo na unutrašnjem dijalogu koji smo daleke 2016. pokrenuli, kada su za isti sto seli svi koji u Srbiji traže rešenje i put ka punoj normalizaciji odnosa Srbije i Kosova. Nije bilo jednostavno to organizovati, ali je ta zajednička inicijativa predsednika i civilnog društva došla u pravi čas, kada smo se približavali jednom od mogućih rešenja tog zamrznutog konflikta. No, to je sve sada za istoriju, ne za tekst o današnjem trenutku.

Treće i poslednje pitanje koje želim da otvorim, pomalo romantičarski je: postoji li mogućnost da se u pregovarački okvir Beograda i Prištine vrati pun naziv Kosovo i Metohija, znajući da to samo može dati dostojanstvo svemu što se u Briselu dešava, iz ugla srpske zajednice koja istrajava na Kosovu i pored svih izazova. Znam da taj pojam geografski ne odgovara delu Kosova na kome danas srpska zajednica živi, to mi nije ni namera da se crtaju etničke granice, već ovde govorim o zalogu za budućnost, o regionu koji jednog dana, ukoliko bude mudrosti i pameti, ali i posvećenosti vrednostima, može ući u istu državnu zajednicu, Evropsku uniju.

Uz romantizam, savetujem vam i izvesnu dozu humanizma i renesanse koje je naš region nekako potisnuo, iako su i oni ovde cvetali, a o svemu tome u nekom novom, budućem unutrašnjem, ali ponovo otvorenom dijalogu leta gospodnjeg 2024. godine.

NORMALIZACIJA KOJU NIKO NE ŽELI

Nikola Burazer, programski direktor
nikola.burazer@centarsavremenepolitike.rs

Prošlo je godinu dana otkako je u Briselu 27. februara 2023. postignut Sporazum o putu ka normalizaciji odnosa Srbije i Kosova, a nedugo zatim 18. marta u Ohridu i dogovor oko Aneksa o implementaciji. Evropska unija je tada pozdravila sporazum kao važan korak u normalizaciji odnosa Srbije i Kosova i njihovog puta ka članstvu u Evropskoj uniji.

Može se reći da je ceo sporazum bio u velikoj meri „evropski“ budući da je direktno proizašao iz francusko-nemačkog plana u čijoj izradi predstavnici Srbije i Kosova nisu učestvovali. Potpisa na dokumente nije bilo, ali su se dve strane tada „složile“ (ako pitamo EU) oko Sporazuma i njegovog aneksa.

Evropska unija je tada očigledno pokušala da iz režima gašenja kriza i sprečavanja eskalacije nasilja zbog sve žešćih tenzija između Beograda i Prištine

konačno preduzme akciju i primora obe strane da naprave korak napred u procesu normalizacije. Pre godinu dana je bilo govora i o štapovima i šargarepama koje će Evropska unija koristiti kako bi postigla da Briselsko-Ohridski sporazum zaista bude sproveden i da će time nadomestiti očigledan manjak političke volje na obe strane da se napreduje u procesu normalizacije.

Međutim, čak i skromni optimizam iz tog vremena se do danas pokazao naivnim. Ne samo da nije došlo do punog sprovođenja Briselsko-Ohridskog sporazuma, već su odnosi Beograda i Prištine danas značajno gori nego i u jednom drugom trenutku od 2011. godine na ovamo. U poslednjih godinu dana bilo je nekoliko ozbiljnih nasilnih incidenata, od kojih je onaj u Banjskoj rezultirao pogibijom četvoro ljudi.

Ne samo da ključna otvorena pitanja poput osnivanja Zajednice opština sa srpskom većinom nisu rešena, već su se pojavila i potpuno nova. Odluka kosovske vlade da se onemogućiti korišćenje dinara na Kosovu je doneta jednostrano, uz odbijanje da se o tome uopšte razgovara sa Beogradom, iako je ovo pitanje od ogromnog značaja za položaj srpske zajednice na Kosovu i za sprovođenje drugih pitanja u okviru dijaloga.

Zbog čega niko ne želi normalizaciju?

Ovde se odmah nameće pitanje zbog čega su odnosi Beograda i Prištine došli u ovakvo stanje. Očigledan odgovor jeste da nema odgovarajuće političke volje da se Briselsko-Ohridski sporazum sprovede. Međutim, to i dalje ne odgovara na pitanje zbog čega ova politička volja nedostaje, odnosno zbog čega akteri nemaju iskrenu želju za napretkom u procesu normalizacije odnosa.

Problem je u tome što ni jedna ni druga strana ne žele ono što je zamišljeno kao rezultat normalizacije. Naime, u srži ovog procesa se nalazi vizija samostalnog multietničkog Kosova. Ista vizija je stajala i iza Ahtisarijevog plana i iza stava podržavaoca kosovske nezavisnosti da je ta nezavisnost poželjna i pravedna. Briselski sporazum iz 2013. je takođe deo ove vizije: državne strukture Srbije na Kosovu će biti rasformirane, a kosovski Srbi adekvatno integrisani u kosovski pravni sistem, uz adekvatan nivo autonomije oličen u Zajednici opština sa srpskom većinom.

Ovde nije u pitanju to da li će Srbija formalno priznati nezavisnost Kosova ili neće, već da li će Kosovo praktično funkcionisati kao samostalan politički entitet u kome postoje pravna izvesnost i vladavina prava. Kosovskog prava.

Zbog čega ovakva vizija Kosova za Beograd nije poželjna je vrlo jasno. Prikazujući dijalog kao borbu za očuvanje Kosova u sastavu Srbije, vlasti u Srbiji bi imale ozbiljan problem da građanima predstave Kosovo sa punim suverenitetom i otvorenim putem ka članstvu u Evropskoj uniji kao nekakav uspeh. Decenijsko odbijanje Prištine da ispoštuje Briselski

sporazum i osnuje Zajednicu srpskih opština je u tom smislu dobro došlo Beogradu da se za nekoliko godina odloži bilo kakva priča o finalnom sporazumu. Sada kada je ta priča na dnevnom redu čak i bez neophodnih ustupaka Prištine, jasno je zašto Beograd napretkom u normalizaciji nema šta da dobije.

Međutim, pravo pitanje jeste zbog čega u Prištini nema političke volje da se sprovedu sporazumi koji dugoročno doprinose suverenitetu Kosova i njegovim evropskim integracijama. Vlada Aljbina Kurtija ne samo da nije sprovedla ono što se od nje očekuje i pokazala se kao znatno manje konstruktivan partner od Beograda, već je završila i pod sankcijama Evropske unije i ozbiljno narušila odnose Kosova sa njegovim ključnim međunarodnim partnerima.

Problem je u tome što ni vlada u Prištini ne želi da vidi ostvarenje vizije samostalnog multietničkog Kosova, odnosno Kosova u kojem će srpska zajednica imati značajnu političku moć. Pokret Samoopredeljenje se od samog početka protivio dijalogu sa Beogradom, pa čak i Ahtisarijevom planu kojim je Kosovo zamišljeno kao multietnička država u kojoj manjinske zajednice, a pre svega srpska, poseduju različite instrumente učesća u odlučivanju (power-sharing).

Kurtijeva tvrdolinijaška politika ugrožava same temelje dijaloga

Potezi Kurtijeve vlade, koja se ponaša kao da je Kosovo suverena država koja nema šta da pregovara sa Beogradom o svojem unutrašnjem uređenju, ne pristaje na kompromise i sprovodi zakone na svojoj teritoriji po sopstvenom nahođenju, direktno ugrožavaju same temelje dijaloga, idući potpuno nasuprot logici dijaloga i „dobroj veri“ koja je za njegov uspeh neophodna.

Mnogi bezrezervni podržavaoci Kurtijeve vlade u potpunosti prihvataju ovaj stav, smatrajući kako Kosovo kao suverena država zaista i ima pravo na ovakvo postupanje. Međutim, pri tom se slučajno ili namerno zaboravlja kako smo uopšte došli do ove tačke u dijalogu i zbog čega je dijalog pokrenut.

Naime, dijalog uz posredovanje Evropske unije je započeo upravo zbog nemogućnosti Beograda i Prištine da postignu dogovor o statusu, kao i da privole celokupnu međunarodnu zajednicu na svoju stranu. Niti je Beograd uspeo da pravnim sredstvima spreči priznavanje kosovske nezavisnosti, niti je Priština uspevala da ubedi Beograd i 5 država članica EU da ovu nezavisnost prihvate.

Dijalog je bio vođen principom konstruktivne dvosmislenosti koja je omogućavala da dve strane u potpunosti različito posmatraju pitanje statusa, ali i da ipak rešavaju brojna pitanja i omogućavaju funkcionalnost kosovskog političko-pravnog sistema uz punu integraciju srpske zajednice. Ovakvog dijaloga nije ni moglo biti bez „dobre vere“ i fleksibilnosti. Dokle bi dijalog dobio da se Priština od početka ponašala kao Kurti danas ili da je Beograd pristupao dijalogu isključivo iz perspektive svog ustava?

Današnje ponašanje Prištine u potpunosti ruši ovaj koncept. I prethodne kosovske vlade su ponekad se krile iza kosovskog ustava i ustavnog suda kako bi izbegle prevelike kompromise. Međutim, nijedna vlada nije ovako otvoreno odbijala kompromise, te sprovodila svoju politiku u direktnoj koliziji sa najvažnijim međunarodnim partnerima Kosova, pa čak i sa samim ustavom Kosova.

Čini se kao da premijer Kurti želi da dovode u pitanje multietničnost Kosova kakva je zamišljena Ahtisarijevim planom i spreči da srpska zajednica na Kosovu ostane relevantan politički faktor. To bi onda bila nekakva drugačija vizija Kosova od one koja se mogla nazreti kroz proces dijaloga, i koja bi predstavljala suštinski kompromis između Beograda i Prištine.

Mračna perspektiva normalizacije

Gde nas sve to ostavlja i kakva je budućnost normalizacije? U ovim okolnostima je perspektiva dosta mračna i deluje jednako izvesno, ako ne i verovatnije, da ćemo u mesecima i godinama koji dolaze pre videti nove sukobe i dalju destabilizaciju nego normalizaciju odnosa.

Uspešan proces normalizacije je od samog početka zahtevao uspostavljanje poverenja, kao i određenu promenu narativa koja bi pratila dijalog. Bez poverenja i u uz krajnje napetu atmosferu, kako sprečiti da dijalog zaista postane zero sum game u kojoj će jedna strana iskoristiti svaku mogućnost da nanese štetu drugoj strani? Kako bi se u takvoj atmosferi uopšte mogao zamisliti dugoročni opstanak srpske zajednice na Kosovu i adekvatno funkcionisanje power-sharing mehanizama?

Đavolji advokat bi ovde postavio pitanje da li je sama vizija samostalnog multietničkog Kosova bila suviše naivna i neostvariva. Da li bi se Beograd ikada mogao zadovoljiti adekvatnim pravima za Srbe kako bi prihvatio Kosovo kao de facto nezavisnu državu? Da li bi kosovske političke elite, imajući u vidu da je Kosovo verovatno etnički homogenije i od same Srbije, trajno prihvatile široka prava za Srbe i power-sharing mehanizme – poput pune dvojezičnosti ili prava veta na ključne zakone - samo zato što je to međunarodna zajednica tražila kako bi se opravdala podrška njegovoj nezavisnosti, kao i zadovoljila Srbija?

Danas imamo potpuno nepoverenje između dve strane i veoma izražen strah kod srpske zajednice za svoju bezbednost i opstanak na Kosovu. Ostaje da se vidi da li će Evropska unija shvatiti situaciju ozbiljno i izvršiti odgovarajući pritisak – pre svega na Prištinu – da se spreči nestabilnost i učini suštinski korak ka normalizaciji. Ili će i EU i SAD, poput kosovskog premijera, jednog dana doći do zaključka da i za njih postoji bolja alternativa od samostalnog multietničkog Kosova.

Radna grupa Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji za Poglavlje 35 organizovala konferenciju „U susret Sporazumu”

Radna grupa Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji za Poglavlje 35 organizovala je godišnju konferenciju “U susret Sporazumu” u Hotelu Metropol Palace danas, 27. Februara, kada se obeležava prva godišnjica Evropskog plana o putu ka normalizaciji koji je usvojen u Briselu.

Konferencija je bila organizovana u tri panela pod nazivima - (Ne)poverenje i pomirenje, Normalizacija ili konfrontacija i Perspektive dijaloga u budućnosti. Na prvom panelu “(Ne)poverenje i pomirenje” bilo je govora o stanju na terenu pri pomirenju članova dve zajednice i načinima kako pokrenuti proces pomirenja. Drugi panel “Normalizacija ili konfrontacija, šta možemo očekivati od dijaloga” fokusirao se na normalizaciju odnosa između Beograda i Prištine, dok je treći panel “Perspektive dijaloga i budućnosti” obuhvatao diskusiju o daljim koracima i pogledu u budućnost.

Učesnici događaja

su bili predstavnici relevantnih državnih institucija, organizacija civilnog društva, diplomatskog kora, mediji i zainteresovani građani. Takođe, učestvovali su gosti i iz Bujanovca i Prištine.

Konferencija se organizovala u okviru projekta “Podrška praćenju napretka u Poglavlju 35” koji realizuje InTER, a finansijski podržava Švedska u okviru programa Beogradske otvorene škole “Civilno društvo za unapredjenje pristupanja Srbije Evropske Unije - Europe ASAP” kao i projekta “Podrška radu Radne grupe NKEU za Poglavlje 35” koji realizuje InTER a finansira Fondacija za otvoreno društvo – Zapadni Balkan.

RG NKEU za Poglavlje 35 predstavila svoje aktivnosti medijima

Radna grupa Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji za Poglavlje 35 je 26. februara 2024. godine organizovala radni doručak sa novinarima koji prate ovo Poglavlje i proces normalizacije odnosa između Beograda i Prištine.

Na sastanku su najpre predstavljene dosadašnji rezultati i budući planovi Radne grupe za Poglavlje 35. Najavljena je Godišnja konferencija RG "U susret Sporazumu", koja će ove godine biti održana na prvu godišnjicu postizanja Sporazuma o putu ka normalizaciji, tj. 27. februara 2024. u Metropol Palace Hotelu u Beogradu.

Potom se govorilo o aktuelnim temama u okviru Poglavlja 35 i procesu normalizacije odnosa Beograda i Prištine, kao i o tome šta možemo očekivati u budućnosti. Posebna

pažnja je bila posvećena problemima sa kojima se suočava srpska zajednica na Kosovu, pitanjem uspostavljanja Zajednice srpskih opština i drugim relevantnim temama.

Ovi radni sastanci su prilika za dalje jačanje odnosa medija i OCD, članice RG NKEU za Poglavlje 35, podsticanje dijaloga, kao i za uspostavljanje ili unapređenje saradnje u pogledu rada na pitanjima iz Poglavlja 35.

Sastanak je organizovan u okviru projekta "Podrška praćenju napretka u Poglavlju 35" koji realizuje InTER a finansijski podržava Švedska u okviru programa Beogradske otvorene škole „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – Europe ASAP“.

Radna grupa NKEU za Poglavlje 35 u poseti Briselu

U periodu od 12. do 14. marta Radna grupa Nacionalnog konventa o EU za Poglavlje 35 je realizovala radnu posetu Briselu gde se susrela sa velikim brojem zvaničnika, uključujući EUSR Miroslava Lajčaka, zamenika direktora Evropske službe za spoljne poslove Marka Makoveca, evroparlamentarce Vladimira Bilčika i Violu fon Kramon, službenike DG NEAR-a, kao i predstavnike zemalja članica. Tokom radne posete takođe je organizovan zajednički događaj EPC-a i CSP koji je okupio istraživačku zajednicu u Briselu, a gde se razgovaralo o trenutnoj situaciji i perspektivama dijaloga.

Nakon posete Briselu, RG je objavila saopštenje u vezi sa napadima zvaničnika Vlade Kosova. Saopštenje dostupno [OVDE](#).

ACDC: Okrugli sto između policije i građana na severu Kosova o saradnji i izazovima

NVO ACDC je 13. februara u Severnoj Mitrovici organizovala okrugli sto između Kosovske policije i lokalne zajednice sa ciljem da se analizira trenutna situacija na severu Kosova, istraži funkcionalnost i nivo poverenja među nevećinskim zajednicama u institucije.

Na ovom događaju su učestvovali predstavnici policije, na čelu sa zamenikom direktora regionalne policije za sever Kosova Vetonom Eljšanijem, kao i predstavnici nevladinih organizacija, političkih partija i ostalih građana.

Glavni cilj diskusije je da se poboljša komunikacija i saradnja između policije i građana, kao i da se poveća transparentnost rada policije na severu Kosova.

Događaj je organizovan u okviru projekta "Poboljšanje transparentnosti i vladavine zakona u opštinama sa većinski srpskim stanovništvom na Kosovu" koji finansira Biro za međunarodnu saradnju u borbi protiv narkotika i sprovođenja zakona (INL).

Više o događaju dostupno je [OVDE](#).

NVO AKTIV: Izveštaj o situaciji ljudskih prava na severu Kosova Izveštaj za novembar 2023. i Izveštaj za decembar 2023.

NVO Aktiv prikupila je informacije o potencijalnim slučajevima govora mržnje i kršenja ljudskih prava putem praćenja medijskih izveštaja na srpskom i albanskom jeziku i kroz direktne intervju s lokalnim stanovnicima četiri severne opštine koji su prijavili kršenja ljudskih prava.

Izveštaj se oslanja na univerzalno prihvaćenu terminologiju i definicije ljudskih prava, kako je utemeljeno u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima Ujedinjenih nacija (UDHR) i drugim relevantnim UN konvencijama i dokumentima, Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i važećem zakonodavstvu Kosova u vezi s ljudskim pravima i zaštitom od diskriminacije, uključujući govor mržnje.

Više o ovome dostupno na [linku](#).

U Biltenu Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 se iznose stavovi o pregovorima između Beograda i Prištine, prednostima i posledicama ponuđenih rešenja na stanje demokratije i društva u Srbiji, položaj i zaštitu etničkih zajednica na Kosovu, regionalnu stabilnost i pomirenje, Evropske integracije Srbije i druge važne teme od interesa za razvoj našeg društva. U biltenu se objavljuju tekstovi i stavovi članica Radne grupe, ali se daje mogućnost i drugim društvenim i političkim akterima da iznesu svoje stavove po pitanjima od značaja za Poglavlje 35. Bilten se objavljuje jednom mesečno, distribuiraju se putem elektronske pošte, i može da se preuzme sa internet stranice Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, kao i sa stranice Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj (InTER) koji koordinira radom Radne grupe za Poglavlje 35 i uređuje sadržaj biltena.

BILTEN RADNE GRUPE NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJI ZA POGLAVLJE 35

Broj 60 (februar 2024)

poglavlje35@regionalnirazvoj.org

www.eukonvent.org

www.regionalnirazvoj.org

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – Europe ASAP“ koji InTER realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom i uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.